

Válasz Simonovits András hozzászólására*

Banyár József

Elöljáróban szeretném kifejezni az örömet, hogy tanulmányomra (*Banyár 2014*) a magyar nyugdíjbiztosítási szakma egyik legnagyobb alakja ilyen rövid időn belül reagált. Az alábbiakban – követve Simonovits András kifejtésének a sorrendjét és számozását – megpróbálok minden felvetésére reagálni.

1. Gyermeknevelés és nyugdíj az OLG-modellben

Két rövid bekezdésben Simonovits a következő állításokat fogalmazza meg írásommal kapcsolatban:

- a) „valóban érvelni lehet amellett, hogy a gyermekes háztartások nagyobb nyugdíjat kapjanak, vagy kevesebb járulékot fizessenek, mint gyermektelen társaik.”
- b) „elsiklik afölött, hogy a sajátjának nevezett modell megjelent *Gale (1974)* és *Augusztinovics (1983); (1992)* írásaiban is”

Az a) állítással kapcsolatban fontosnak tartom leszögezni, hogy írásomban nem érvelek amellett, hogy a gyermekes háztartások fizessenek kevesebb járulékot, vagy kapjanak nagyobb nyugdíjat. Ehelyett azt mondom, hogy mindenkinek ugyanazt a járulékot kell fizetni, de ezért senkinek nem jár nyugdíj egyáltalán, mert ez csak a tartozásuk lerovása. Nyugdíj csak azoknak jár, akik gyereket neveltek, s ezzel hozzájárultak a járulékfizetői kapacitás fenntartásához. Amit Simonovits itt nekem tulajdonít, azt sokan mások mondták a témával kapcsolatban, nem én.

A b) állítással kapcsolatban: valóban használom két helyen a „modellem” kifejezést, de csak olyan összefüggésben, hogy különbséget tegyek Samuelson eredeti modellje s az övét között, ahogyan én az övét kiegészítettem. Ez valóban félreérthető, ezért elnézést kérek, s most pontosítom: nem gondolom, hogy én saját modellt alkottam volna, a modell továbbra is Samuelsoné, én csak egy ponton kiegészítettem azt: hozzátettem Samuelson egyszerű, elsőfokú egyenleteihez még egy egyszerű elsőfokú egyenletet. Ezt a magam részéről nem tartom modellezési teljesítménynek. Ami a cikk teljesítménye, hogy ebből milyen következtetést vont le, s ez újdonság,

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Banyár József az MNB felügyeleti tanácsadója. E-mail: banyarj@mnbb.hu.

Jelen válasszal a szerző Simonovits András, a Hitelintézet Szemle 14. évfolyam 1. számában megjelent Rövid hozzászólás Banyár József OLG-cikkéhez című vitáirására reagál.

sem Gale, sem Augusztinovics nem efelé halad. Azt viszont a szakirodalmi összefoglalóban én magam is hosszan (de korántsem kimerítően) tárgyalom, hogy milyen sokan foglalkoztak már azzal, hogy a gyermeknevelést is expliciten belevegyék az OLG-modellbe. Ide természetesen – sok mással együtt – bele lehetett volna venni a Simonovits által idézett nagyszerű cikkeket is – ezért szintén bocsánatkéréssel tartozom.

2. A gyermektelenségi adó és a problémái

Simonovits itt azt kifogásolja, hogy nem vizsgálom azt, hogy a gyermeknevelési költségek megtérítését hogyan lehetne megoldani a nyugdíjrendszeren kívül. Abban igaza van, hogy ebben a cikkben ezt nem vizsgálom, de mindazokat a problémákat, amelyeket ebben a pontban felvet, vizsgálom egy másik cikkemben (*Banyár 2012*).

Egyszerű oka van annak, hogy itt miért nem teszem azt, amit hiányolt: nem az volt a preconcepcióm, hogy a gyereknevelés problémáját a nyugdíjrendszeren keresztül kell megoldani, s ehhez keresek érveket. Ehelyett megnéztem, hogy mi a hiba a samuelsoni alapokon felépült nyugdíjrendszerekkel, és a gyermeknevelés problémájába ütköztem, s ezt fejtettem ki a cikkemben. Azt viszont elismerem (ezt tettem a 2012-es cikkemben, és egy megjelenés álló másik cikkemben is), hogy a gyereknevelési költségek problémáját elvileg meg lehet oldani a nyugdíjrendszeren kívül is. Az más kérdés, hogy ha ezt próbáljuk megtenni, akkor olyan problémákba ütközünk, amelyeket Simonovits is említ (és én is tárgyalok), s általában kell megemelni az adószintet nagyon jelentősen, míg a nyugdíjrendszerben való megoldás esetén szelektíven kell csökkenteni a nyugdíjat bizonyos rétegeknek, tehát a nyugdíjrendszeren belüli megoldás sokkal inkább kivitelezhetőnek tűnik.

3. A gyermeknevelés és a nyugdíj szerepe írásaimban

Simonovits szerint cikkemben elmarasztalom korábbi írását (*Simonovits 2002*). Én a következőket írtam: „Samuelson cikke másképpen is befolyásolta a nyugdíjmodellezést. Modellje után általánossá vált, hogy a nyugdíj kapcsán az emberi életpálya az aktív korban kezdődik, s teljesen eltekintettek az emberek felnövekedésétől s annak költségeitől (ezt a megközelítést követi pl. a magyar nyugdíjelméletben Simonovits munkássága – l. pl. *Simonovits 2002*).” Vagyis:

1. a 2002-es könyvet egy általános jelenség egyik példjaként említettem, s Simonovits is elismeri, hogy alapvetően ez volt a könyve által követett irányvonal.
2. másrészt megemlítettem őt, mint aki újabb írásaiban már ezt a problémakört is figyelembe veszi.

Ennek ellenére kétségtelenül fogalmazhattam volna árnyaltabban is a könyvvel kapcsolatban, ezért elnézést kérek. Az árnyaltabb megfogalmazásban azt kellett volna kihangsúlyoznom, hogy mindenki – beleértve Simonovits általam a cikkben idézett mindkét művét – kiindulópontként a samuelsoni AI történetet veszi alapul.

4. Melyik a jobb: a felosztó-kirovó vagy a tőkésített nyugdíjrendszer?

Ebben a pontban Simonovits nagyrészt egyetért velem – ennek örülök. Ugyanakkor az utolsó bekezdésben olyan utalást tesz, amit úgy lehet érteni, mintha én azt javasolnám, hogy számoljuk fel a munkanyugdíj rendszereket és helyette feltőkésített rendszert vezessünk be. Valóban vannak ilyen írásaim (pl. a *Banyár – Mészáros 2003*), ahol végső soron ezt javaslom. A Simonovits által elemzett cikkem viszont nem ilyen, itt egy a samulesonihoz képest másik történeten alapuló, folyó finanszírozású nyugdíjrendszert javasolok bevezetni, tehát nem feltőkésítettet –, illetve csak részlegesen feltőkésítettet (a gyermekteleneknek). Az alapnyugdíj nem is szerepel a cikkemben.

Tehát: a cikkemben nem javaslom, hogy számoljuk fel a munkanyugdíj-rendszereket (bár a javasolt változtatás után nem indokolt a „munka” jelző alkalmazása), vagy redukáljuk alapnyugdíjra, de még csak azt sem, hogy tőkésítsük fel. Helyette azt javaslom, hogy mondjuk ki: a járulék az előző generációnak jár azért, hogy felneveltek bennünket, nekünk pedig magáért a járulékfizetésért nem jár semmi, vagyis ha nyugdíjat akarunk, vagy neveljünk gyereket, vagy tegyük félre a gyereknevelésen megtakarított pénzt, és abból legyen nyugdíjünk.

Fontos azt is hangsúlyoznom, hogy nem hagyom figyelmen kívül a be- és kívándorlást, sőt azért aggódom, hogy emiatt nálunk még rosszabb lesz a helyzet, mint most, mert tőlünk főleg kivándorolni fognak (2014 őszén előadást is tartottam erről a témáról). A rugalmas nyugdíjkorhatárnak meg nagy híve vagyok, az mindenképpen kell (ezt is sok helyen leírtam már), még az általam ebben a cikkben javasolt rendszerben is, egyszerűen azért, mert akármilyen nyugdíjrendszert fenntarthatatlanná tesz, hogy az élettartam folytonos növekedése egyedül a nyugdíjas élettartam hosszának növekedésében csapódik le, az aktív életszakasz változatlan (illetve az iskolázás elhúzódása miatt) esetleg csökkent tartama mellett.

Felhasznált irodalom

Augusztinovics Mária (1983): *Emberék és gazdaságok*, Közgazdasági Szemle, Vol. 30, pp. 385–402.

Augusztinovics Mária (1992): *Towards a Theory of Stationary Populations*, kézirat, KTI, Budapest (korábbi változat: IEHAS, Discussion Paper, 1991).

- Augusztinovics Mária (1993): *Egy értelmes nyugdíjrendszer*, Közgazdasági Szemle, Vol. 40, pp. 415–431.
- Banyár József – Mészáros József (2003): *Egy lehetséges és kívánatos nyugdíjrendszer*, Budapest, Gondolat.
- Banyár József (2012): *Gyerekevelés és nyugdíj – összekapcsolható, vagy sem?*
(In: Kovács Erzsébet (szerk.) (2012): *Nyugdíj és gyermekvállalás*. Tanulmánykötet. Gondolat Kiadó, Budapest, 180 p.
- Banyár József (2014): *A modern nyugdíjrendszer kialakulásának két története*, Hitelintézeti Szemle, 13. évf. 4. szám - http://www.hitelintezetiszemle.hu/Root/MNBSzemle/tartalom/cikkent/7_Banyar.pdf Letöltés ideje: 2014. december 17.
- Gale, D. (1973): *Pure Exchange Equilibrium of Dynamic Economic Models*, Journal of Economic Theory, Vol. 6, pp. 12–36.
- Kovács Erzsébet (Szerk.) (2012): *Nyugdíj és gyermekvállalás tanulmánykötet – 2012*, Gondolat Kiadó, Budapest, 180 p.
- Simonovits András (2002): *Nyugdíjrendszerek: tények és modellek*, Budapest, Typotex.